

Björna kyrka. Invändiga ombyggnader

Björna församling, Örnköldsviks kommun, Ångermanland.

Kulturmiljöavdelningen, Rapport nr 2008:14, Bodil Mascher

Innehåll:

Inledning	3
OBJEKT / DNR.	
LÄNSSTYRELSENS TILLSTÅNDSÄRENDE	
BESTÄLLARE	
BESTÄLLARENS OMBUD	
ENTREPRENÖR	
ANTIKVARIE	
ARBETSBEKRIVNING	
Objektbeskrivning	3
BESKRIVNING / HISTORIK	3
KULTURHISTORISK STATUS	4
Åtgärder och genomförande	4
FÖRUTSÄTTNINGAR / TILLSTÅND FÖRE RESTAURERING	4
GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER	7
Skrudskåp	11
Källor	13
BILAGA	
Arbetsbeskrivning	

Inledning

Objekt / dnr.

Björna kyrka, Örnsköldsviks kommun. Länsmuseets dnr. 2000/321.

Länsstyrelsens tillståndsärende

Beslut 2006-09-18 dnr. 433-12985-06. Skrudskåp även Länsstyrelsens beslut 2003-03-03 dnr. 433-550-03.

Beställare

Själevad, Mo och Björna samfällighet.

Entreprenör

Evert Nilsson, Björna församling.

Arbetsbeskrivning

Evert Nilsson, Björna församling.

Antikvarie

Murberget Länsmuseum Västernorrland. Fotografier och rapportsammanställning: Bodil Mascher.

Objektbeskrivning

Beskrivning/ Historik

Källor från 1500- talet omtalar att det fanns 7 byar i Björna år 1550 med totalt 15 rökar. Eftersom det var lång obanad väg, cirka 5 – 6 mil, till Själevads kyrka, diskuterades under 1700- talet ett kyrkbygge. Befolkningen hade ökat, delvis på grund av privilegier för nybyggen i övre Norrland. Under åren 1789 – 99 byggdes en kyrka i trä efter ritningar av Daniel Hagman. Hagmans ritning från 1765 saknade, som tidigare brukligt, torn men kyrkan försågs med ett torn efter en senare revidering vid Överintendentämbetet 1772. Det växte fram ett sockencentrum i Björna med sockenstuga, prästgård, skola, kyrkstugor, kyrkstallar och fattighus. Prästgårdar byggdes 1700- talets slut, på 1870- talet och 1922-24. Relativt många uppgifter om dessa prästboställens byggande förekommer, troligen eftersom de låg helt och hållet under församlingens ansvar. 1848 brann den gamla kyrkan ner och församlingen anhöll nästan omgående hos Kungl. Maj:t om att få bygga en ny kyrka, även den i trä.

Den nya kyrkan med timmerstomme, rektangulärt långhus med sadeltak och västtorn med huvudingång ritades av Fredrik Wilhelm Scholander och byggdes 1851-53 nordväst om den gamla kyrkan. Erik Jonsson från Åsele anställdes som byggmästare. Målare av exteriör och interiör var G. Tjärnström från Örnsköldsvik. Tornets tak kopparkläddes 1891. En läktare byggdes till västra väggen vid 1890- talets slut. Vid en upprustning 1902 ledd av arkitekterna Gustaf Hermansson och John Wikberg skedde vissa förändringar. Kyrkan fick rakt spetsbågiga fönster, det snickrades nya bänkar, väggar och tak kläddes med compoboard och kyrkan målades in- och utvändigt. Troligtvis tillkom också samtidigt målningar i grissaille utförd på duk som tidigare fanns i koret. Under omfattande restaureringar 1956-57 och 1976 togs de nygotiska förändringarna från 1902 bort och kyrkan återfick delvis sin interiör sedan Scholanders tid med raka fönsterbågar upptill och ljusa rena väggar av stående panel. Träfiberplattorna avlägsnades från tredingtaket. Långhusets yttertak avtäcktes med kopparplåt.

På 1880- talet uppfördes ett gravkapell, ombyggt på 1930- talet och 1956-57, kallat Löftets kapell 1970. En tidig uppgift om kyrkogården finns i ett sockenstämmoprotokoll från 1829. Inhägnaden byggdes upp och virke anskaffades gemensamt av socknenmännen. Det anges vidare i protokollet från 1829 att stigportar fanns på södra och västra sidan om den gamla kyrkan. När nya kyrkan byggdes flyttades den södra. Staketet skulle målas svart (tjåras?) och stegportarna vita (kyrktaket var tjärat) enligt protokollet.

Kulturhistorisk status

Begravningsplatsen skyddas enligt Kulturminneslagen kap. 4.

Åtgärder och genomförande

Förutsättningar / Tillstånd före restaurering

Kyrkans personal har upplevt att koret är trångt och att obekväma arbetsställningar uppstår då man ska manövrera kistan mellan långhus och kor vid begravingar. Nivåskillnaden medför också risker när kistan bärs omkring. Därför vill församlingen göra en ombyggnad som innebär utökning av korgolvet.

2007-05-03. Främsta bänken före ombyggnaden. Foto mot söder.

Bänkskärmen framför främsta bänkraden i norr och söder står på det något upphöjda korgolvet medan främsta bänkraden står nedanför (foto ovan). Korgolvet ska utökas in mot kyrkorummet genom borttagande av främsta bänkraden i norr och söder på vardera sida mittgången. Bänkskärmen dras tillbaka till närmaste bänkrad. Arbetet sker efter en skiss framtagen av församlingen.

Korgolvet har plankgolv av samma typ som i långhuset. Golvet består av 200 – 500 mm breda golvplank, sågat på en idag nerbrunnen bysäg nära Husum. Golvet är handhyvlat och i sentid klarlackat. Golvplankorna har samma längdriktning i kor som i långhus.

2007-05-03. Främsta bänken före ombyggnaden. Foto mot norr.

2007-05-03.

Genomförda åtgärder

Korgolvet har utökats med ca 1,5 meter in mot kyrkorummet genom borttagande av främsta bänkraden i norr och söder på vardera sida mittgången enligt av Länsstyrelsen godkänt förslag. Bänkskärmen är tillbakadragen till närmaste bänkrad. Bänkarna har återmonterats så att det nya golvet kommer framför den sittande och avslutas under den främsta bänkraden. Korgolvets förhöjning är som tidigare ca 10 mm.

Inga ingrepp har skett i det befintliga gamla golvet, utan detta ligger bevarat under det nya golvet, som är lagt på läkt.

2007-05-03.

2007-05-14. Listen mellan korgolv och kyrkgolv har demonterats och bjälklaget är synligt.

Korgolvet är färdiglagt på fotot nedan med varierande bredder, i samma dimensioner, spikning och robusta karaktär som det befintliga golvet. Det märks samtidigt att det nya golvet har tillkommit senare. Rampen flyttades bakåt till motsvarande plats. Mellan kyrkgolvet och det nya korgolvet har monterats en list som tidigare. Längst i söder ligger några plank tillfälligtvis skruvade i avvaktan på ev. rördragning av värmesystem.

2007-06-14. Utökat korgolv med gamla och nya plank.

2007-06-14. Bänkskärmarna ännu ej återmonterade, ej heller listen mellan de olika höga golvytorna.

2007-10-19. Färdiglagt golv.

2007-10-19. Färdiglagt golv och tillbakadragen ramp.

2007-06-14. Tillfällig förvaring av bänkskärmar före återställandet.

Under den tid som ombyggnaderna pågick förvarades kyrkbänkar och bänkskärmar i ett tomt hus med enbart grundvärme norr om kyrkan och församlingslokalen. De placerades med distans mot väggar.

De tunga textilier som förvaras på vinden bör inte hänga utan rekommenderas att förvaras liggande och dammfritt.

SKRUDSKÅP

2007-06-14. Evert Nilsson framför gamla skrudskåpet i sakristian.

Skrudskåpet i ett förrum till sakristian bakom korets norra del har byggts om för liggande förvaring. Förut hängde skrudarna i ett skåp mot norra väggen i nyare sakristian. Befintlig skåpvägg har flyttats fram och skrudarna ligger nu i nya utdragbara lådor. Skrudskåpet besiktades 2006 av Murberget Läns museet Västernorrland, Hjördis Ek 02-06-11.

2007-06-14. Nya skrudskåpet i sakristians förrum.

2007-06-14. 2007-06-14. Nya skrudskåpet.

Källor

Kyrkobyggnader 1760 – 1860 . Del 4, Riksantikvarieämbetet.

Johansson Uno: *Björna församling och dess kyrkor*, 1973.

Telhammer, Ingrid: *Kyrkor och Kapell Nolaskogs*, CW-förlaget Bjästa, 1985.